

Prednosti skupnega gospodarjenja z gozdovi, izziv za delo v zasebnih gozdovih

Jošt Jakša¹,

¹Zavod za gozdove Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana

Uvod

Slovenija je dežela gozdov. Kar $\frac{3}{4}$ gozdov je v zasebni lasti. Zasebnih lastnikov je ca. 460.000, število gozdnih parcel je ca. 1,5 milijona. Takšna razdrobljenost gozdne posesti v povezavi s številom lastnikov in njihovo socialno ter starostno strukturo onemogoča izvajanje načrtovanega poseka, gojitvenih in varstvenih del, kar se odraža v ne izkoriščanju potenciala gozdov, slabši ekonomiki gozdarstva in velikem številu nesreč pri delu v gozdu. Združevanje lastnikov gozdov za namen skupnega gospodarjenja z gozdom, bi v mnogih delih izboljšalo sedaj nič kaj zavidljivo stanje v zasebnih gozdovih. Pri pogledih vnaprej se kombinirajo že uveljavljene oblike povezovanja, ki so že v preteklosti pokazale svoje dobre strani z novimi spoznanji, tehnologijami in družbenimi razmerami.

Razprava

Kar 60 % Slovenije pokrivajo gozdovi. Od tega jih je ca. 75 % v zasebni lasti, 23 % v državni in 2 % v lasti lokalnih skupnosti. Do sedaj veljavni gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih enot (nadalje GGE) so dovoljevali največ 5,3 mio. m³ možnega letnega poseka. Predvsem v zasebnih gozdovih že do sedaj dovoljen posek ni bil realiziran, realizacija niha odvisno od leta do leta med 50 in 60 odstotki. Na vladi Republike Slovenije bodo v kratkem sprejeti novi gozdnogospodarski načrti za obdobje do leta 2020, ki povečujejo možni posek na 6,5 mio. m³ lesa na leto, kar bo ob nespremenjenem pristopu k gospodarjenju z zasebnimi gozdovi razkorak le še povečalo. Vzrokov za nerealizirane sečnje v zasebnih gozdovih je več. Najpogostejši razlog je, zlasti pri sestojih s tanjšim drevjem, premajhna ekonomičnost pridobivanja lesa. Lastnik gozda se lahko pri poseku drevja odločajo zelo selektivno, pogosto se od drevesa do drevesa odloča, kaj bo posekal. Ob ekonomičnosti so še drugi razlogi. Neugodna je struktura lastnikov gozdov, ki je vse starejša, za delo v gozdu se odloča vedno manj mladih ljudi, mnogi lastniki niso ekonomsko odvisni od gozda, mnogi niti ne vedo kje je njihova gozdna posest. Zaradi slabe opremljenosti in neusposobljenosti za delo v gozdu, narašča število poškodb in mrtvih pri delu v gozdu. Žal v takšno nevarno delo lastnike gozdov sili tudi ekonomska situacija v državi.

Razdrobljenost slovenskih gozdov med mnoge lastnike in številne parcele je velika ovira za ekonomično in načrtno gospodarjenje z gozdom. Že v preteklosti so bili poskusi združevanja lastnikov pri gospodarjenju z gozdom z namenom doseganja skupnih ciljev in povečanja ekonomskih donosov iz gozda. Danes je ideja skupnega gospodarjenja ponovno živa in udejanjenje le te je nujno potrebna za doseganje boljšega gospodarjenja in izkoriščenosti zasebnih gozdov. Povezovanje lastnikov gozdov je lahko formalno ali neformalno. Za doseganje enkratnega oz. kratkoročnega cilja pa so primerne tudičasne oblike povezovanja, ko se skupina lastnikov poveže zgolj za doseg enkratnega cilja, kar je lahko izgradnja gozdne ceste ali posek drevja na zaokroženi površini. Za doseganje dolgoročnih ciljev so primernejše trajne oblike povezovanja ali pa navezava na pogodbene izvajalce del, ki si jih skupina lastnikov gozdov izbere za daljše obdobje.

Glavni cilji povezovanja lastnikov gozdov pri gospodarjenju so: boljši ekonomski rezultat (donos) gospodarjenja z gozdom, višja realizacija možnega poseka, izvedba načrtovanih gojitvenih in varstvenih del, gradnja in vzdrževanje gozdnih prometnic, možnost uvajanja strojne sečnje, boljša konkurenca na trgu gozdnih lesnih sortimentov, ureditev posestnih mej v gozdu, manj poškodb pri delu v gozdu ter manjši stroški javne gozdarske službe.

Skupno gospodarjenje brez spodbud od zunaj ne bo zaživel. Pri tem mora aktivno vlogo igrati Zavod za gozdove Slovenije. Zavod mora prevzeti aktivno vlogo pri spodbujanju lastnikov gozdov za gospodarjenje z gozdom. Ob izdelavi GGE bo treba lastnike seznaniti z njihovim možnim posekom v obdobju veljavnosti načrta, z izdelavo posestnih načrtov ali načrtov za oddelčno gospodarjenje, dokazovati ekonomsko upravičenost združevanja in skupnega gospodarjenja. K povezovanju lastnikov bodo največ pripomogli primeri dobrih praks, ki se jih na primeren način predstavi javnosti. Za uresničitev skupnega gospodarjenja v zasebnih gozdovih v večjem obsegu se mora spremeniti tudi davčna politika, ki bo spodbujala gospodarjenje z gozdovi. Ne gospodarjenje bi moralo postati breme, doseganje načrtovanih gozdnih del pa bi predstavljalo olajšave. Davčni politik mora slediti še politika sofinanciranja vlaganj v gozdove, ki bo omogočala povezanim lastnikom pridobiti več sredstev za opravljena dela v gozdu. Pri načrtovanju skupnega gospodarjenja z gozdom bo potrebno zagotoviti ustrezno konkurenco med ponudniki izvajanja del v gozdu, vzpostaviti trg lesa in zagotoviti zaupanje lastnikov gozdov tako v izvajalce del kot odkupovalce gozdnih lesnih sortimentov. Tu je ponovno priložnost za Zavod za gozdove Slovenije, ki lahko kot neodvisna institucija ponudi lastnikom gozdov kontrolo nad izvajanjem del in prometom z lesom.

Za doseganje zastavljenih ciljev se bo moralo prilagoditi gozdnogospodarsko načrtovanje, gozdnogojitveno načrtovanje in terensko delo delavcev Zavoda. Vse spremembe morajo biti usmerjene v zmanjševanje porabe časa in stroškov ob hkratnem povečanju učinkovitosti in rezultatov dela. Veliko dela bo na organizaciji in spodbujanju združevanja. Zagotovo bo potrebno poiskati pomoč in sodelovanje drugih strok, morda je to priložnost, da bo Zavod zaposlil tudi delavce ne gozdarske izobrazbe.

Zaključek

Gozdnatost Slovenije in ohranjenost gozdov ni zgolj naravna danost. Je rezultat preko sto let trajajočega načrtnega gospodarjenja z gozdom, ki se je odražalo v sodelovanju gozdarske stroke in lastnikov gozdov. S padanjem ekonomske odvisnosti lastnikov od donosov iz gozda, se opušča gospodarjenje z gozdom, kar lahko dolgoročno pomeni slabšanje stanja slovenskih gozdov. Zavedati se moramo, da lastništvo gozda ni le pravica. Lastništvo prinaša tudi obveznosti in omejitve, predvsem tiste, ki izhajajo iz javnega interesa nad funkcijami gozda. Za spodbujanje gospodarjenja z gozdom v zasebni lasti bo potrebno uveljaviti ustrezno kombinacijo osveščanja lastnikov, spodbujanja s primeri dobre prakse, uveljavljanja stimulativne davčne politike in politike sofinanciranja vlaganj v gozdove. Cilji, ki si jih pri načrtovanju skupnega gospodarjenja z gozdom postavljamo, morajo biti smeli, a ne sme nam zmanjkati potrpljenja. Predvsem v začetku bo proces kljub velikemu trudu potekal počasi. Združevanje lastnikov gozdov, tako v neformalne kot formalne oblike, je obveza, priložnost in izziv, predvsem za delavce Zavoda za gozdove Slovenije ter vse, ki se ukvarjajo z delom v gozdu.